

**Theologiae Moralis Sacramentalis Ad Instructionem
Ordinandorum & Curandorum Ex Materia De Sacramentis
In Genere Et Ordinis Eucharistiae, Poenitentiae, Ac
Matrimonii In Specie**

De Matrimonij Sacramento, & omnibus Peccatis contra VI. præceptum, ac
de Abortu

Sporer, Patritius

Salisburgi, 1711

Subsectio. De Obligatione debiti conjugalis.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-55333](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-55333)

citatus: et si fateatur rem plenam periculi, & minimè consulendam vel permittendam, potius permittendæ imagines, sed certè profana, non sacræ ob gravissimum irreverentiaæ periculum, quamvis nec ipsas permittere velit Diana part. 11. tract. 8. resol. 35. eò quod semper subfit periculum, ne tempore coitus intuedo illas imaginentur sibi alias personas, & sece objectent copulâ cum iis imaginatâ. Verum durum est in contrâ torrentem consuetudinis jam ubique receptæ & toleratae.

S U B S E C T I O.

De obligatione debiti conjugalis.

S U M M A R I U M.

- 506. Coniux obligatur sub mortali reddere debitum.
- 507. I. Coniugi potenti (er. d.)
- 508. II. Et potenti iustè (ubi quando possit iustificari.)
- 512. III. Ac potenti rationaliter. Unde
- 513. Non tenetur reddere potenti in ebrietate, furor, & mentia.
- 514. Vel quoties timet periculum mortis, aut gravis morbi.
- 515. Vel periculum mortis, abortus, monstro, sciatis &c. prælii.
- 516. An liceat negare, ne proles maleplicantur?
- 517. Potenti licet. Ubi quando petatur illicite.

A S S E R T I O.

506 **C**Oniux sub mortali obligatur reddere debitum coniugi potenti serio, iustè, rationaliter, ac licite saltem ex parte copula, adeo ut istis circumstantiis concurrentibus, iustè negans peccet mortaliter, toties, quoties. Certissima apud omnes. **R**atio obligationis est juris natura-
lis:

lis: quia ex ipso legitimo, rato ac Sacramentali matrimonii contractu, quo fit utrumque mutua traditio & acceptatio corporum ad eum usum, essentialiter oritur obligatio reddendi corpus ad eum usum justè & rationabiliter petenti. Unde non tantum monet, sed præcipit Apostolus 1. ad Corinth. 7. *Uxori vir debitum reddat, similiter & uxor viro: reddensque rationem: Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir; simili- ter autem & vir sui corporis potestatem non ha- bet sed mulier.* Et ostendens Apostolus eam ob- ligat onem reddendi debitum esse ex Justitia, ejus negationem fraudem appellans subdit: *No- lite fraudare invicem, nisi ex consensu ad tem- pus, ut vacetis orationi: & iterum revertimini in id ipsum, ne ientet vos Sathanas propter inconti- nentiam vestram.* Unde ex communī recte in- ferunt Gobat cas. 16. n. 69. Et Marchant supra citat. tract. 12. q. 4. l. 1. peccare semper mortali- ter conjugem, negante in debitum rationabiliter petenti, et si in petente nullum esset periculum incontinentiæ; sed gravius longè, si negent, quando advertunt in petente grave incontinen- tiæ periculum, quo casu non tantum contrā Ju- stitiam, sed specialiter etiam contrā charitatem delinquunt. Et recte monet Layman Lib. 5. tract. 10. part. 3. c. 1. quod confessarii, quando advertunt defectum circa hoc, debeant peccati- tantes admonere. Insuper inferunt DD. citati. nominatim Sanchez lib. 9. disp. 3. Coninck disp. 34. *Dicat. disp. 9. dub. 19. peccare contrā*

Justi-

justitiam conjugem, qui ad reddendum debitum reddit se impotentem, aut jejunis, aut voluntariis pollutionibus, aut qui longam voluntariam peregrinationē suscipiunt abīque consensu alterius, maximē si huic imminēat periculum incontinentiæ. Jam verò conditions ad hanc tantam obligationem requisitæ explicanda sunt.

§. I.

Petenti serio.

507 **N**imirum expressè & instanter, ut constet Maritum v.g. serio velle exigere debitum tanquam debitum, vel econtrā uxor, &c. Ubi Perez citat. *disp. 50. n. 3.* Sic scribit. *Excusat*ur *conjux a culpa gravi*, quando alter petit cōpulam non tanquam debitam, sed tanquam benevolē & amice, utires alias debitas solemus ab invicem petere, non animo obligandi. Sic ille. Non ergò peccat conjux conjugi debitum semel tantum, & obiter, vel implicitē petenti, etiam sine alia causa modeste denegando, tergiversando, excusando, prece vel suauitu avertendo petentem, si videatur non admodum ægrè latus. *Communis. Sanchez. suprà, Layman part. 3. c. 1. n. 1.* Excipiendi sunt casus. 1. Si intelligat conjugem tergiversationem talem valdè ægrè latus, tunc enim constare debet, eum serio petere debitum. 2. Etiam si sciat conjugem non adeo serio & rigorosè debitum exigere, advertat tamen ex privatione debiti conjugalis eum periculō

culo incontinentiae exponi, utroque casu negans pertinaciter, peccat mortaliter. Communissima cum Sanchez *Lib. 9. disp. 2. n. 19. 3.* Si conjux advertat conjugem semel tantum vel obiter petentem non audere præ verecundia sæpius & expressè petere, peccabit mortaliter non reddendo, quia jam constat eaam serio petere. Ex communi Sanchez *ibidem.* Diana *parte 5. tract. 14. resol. 36. 4.* Certissime autem peccat mortaliter uxor, quando ex indignatione, vindictâ, invidia, contemptu mariti, negat ipsi usum corporis, aut non acquiescit, nisi post rixas, vel magna cum difficultate. Tanner *bis disp. 8. q. 6. num. 25.* testans ita omnes sentire. Longè autem frequentius peccant mariti, si negent uxoribus illud maritale commercium potentibus, cum enim pleræque præ verecundia non audent expressè & instanter petere, censendi sunt mariti offendere DEUM mortaliter, quando uxoribus se se insinuantibus nolunt obsequi, nisi forte experti sint eas præter morem esse invercundas, &c.

§. II.

Petenti justè.

Quando nimis petens jure petendi gaudet, eoque legitimè privatus non est. Generaliter ergo conjux non tenetur reddere, nec peccat negando debitum, quando alter conjux jure petendi debitum privatus est, quod sit per incestum, vel adulterium. Communissima

cum Sanchez *Lib. 9. disp. 6.* Layman *citatus* 1. n. 14. Ratio pater: quia ubi cessat jus petendi, consequenter cessat obligatio reddendi: atque **conjux** incestuosus in poenam criminis amittit jus petendi debitum, ut sœpè repetitur in Jure, & explicatum habes supra *a n.* 71. *de impedimento Affinitatis*, quæ re vide, & adde: postquam incestuosus dispensationem super petendo debito impetravit: quam jure ordinario Episcopus, & ex privilegio Mendicantes conferunt; tunc jus exigendi debitum planè recuperat, & **conjux** innocens reddere tenet. Ut omnes notant cum Sanchez *Lib. 9.n. 10.* Jam vero qualiter per adulterium amittatur jus petendi, & alter **conjux** liberetur ab obligatione reddendi debitum pro longè frequentiori praxi accuratius explicandum est.

509 I. **Conjux** innocens certè potest negare debitum adultero velut jure naturæ, quia frangenti fidem, fides merito non servatur. *Omnes.* Et colligitur aperte ex e. 5. & 19. *Matthæi.* Dummodo tamen adulterium commissum ipsi innocentem certò, vel non levibus conjecturis cognitum sit, nam si dubitet tantum, vel suspicetur, aut solum leves, vel probabiles essent conjecturæ, negare debitum non posset; quia nemo est spoliandus certo jure suo, quod possidet, propter dubitationem, vel probabilitatem oppositam. Ut docetur in materia de Justitia. Et dico semper: **Conjux** innocens: Nam si & alter sit adulter, jam negare debitum licet non potest, quia jam injuria adulteri

trij sibi invicem compensatae sunt, & ut loquuntur Legistæ, *sunt ejusdem farina.*

II. Coniux adulter amittit jus petendi debi-⁵¹⁰
tum non simpliciter, ut nec valide, nec licite
petere possit (sicut si comisisset inceitum cum
consanguinea conjugis in primo vel secundo
gradu) semper enim adulter licite petit, & con-
iux licite reddit debitum, secundum omnes, sed
solum sic amittit jus, ut non possit valide & ob-
ligatoriè petere, ita ut coniux innocens redde-
re teneatur; cum, ut modò dictum, ei justè de-
negare possit. Nam jure petendi non privatur
adulter, nisi per voluntatem & quasi sententiam
uxoris, vel conjugis innocentis, quæ hic obti-
net quasi locum Judicis. Interim certum est,
posse ei etiam injuriam factam remittere, & de-
bitum reddere, atque postquam semel remisit
coniux innocens, jam non poterit ei amplius
debitum negare vi prioris adulterii jam remisso.
Secùs, si novum accesisset, quia injuria semel re-
missa reviviscere nequit, & dare jus negandi, jux-
ta communem DD. Sanchez lib. 10. disp. 10.
Layman lib. 5. parte 3. c. 1. n. 1. Tamburin. cib
tar. c. 3. §. 3. n. 7. in fine.

III. Coniux adulter & valide & licite potest⁵¹¹
exigere debitum, hoc est, non tantum ut lici-
tum, sed etiam ut jure sibi debitum, quamdiu
coniux innocens propter ignorantiam nihil ex-
cipit, vel sponte sua nihil excipiens reddere pa-
ratus est. Ita, contrà Navar. Henr. nostrum
Alphonsum a Castro, alics apud Sanchez, & Lay-

PARS IV. SACRAM.

II

man?

man, communis jam DD. Cajetan. Sotus, Ca-
ninck, alii cum Sanchez lib. 10. disp. 68. n. 4.
Ratio est; quia quod adulteri privetur jure peten-
di debitum propter adulterum, pena quædam
est, ad quam se ipsum adulteri condemnare, vel
sibi ipsi infligere non tenetur, nemine agente vel
excipiente contrà ipsum, sed, ut modo dixi, per
voluntatem, & quasi sententiam conjugis inno-
centis ea pena infligenda est adultero. Accedit,
quod conjux adulteri, maximè vir, plerumque
non possit abstinere à debito petendo modo pri-
us solitò, quin in criminis suspicionem veniat
apud alterum conjugum, vel alia mala oriatur,
quod valde notent confessarii, nec oppositam ini-
mis rigidam sententiam antiquorum Casilarum
secuti, penitentes adulteros gravius illaqueant.
Exempla novi, & subinde etiam tragica. Quin
etiam, si conjux adulteri advertat, quod conjux
innocens adulterium suum certò compertum
non habeat, sed levibus tantum suspicionibus
inducta se à debito reddendo subtrahat, eam ad
debitum reddendum etiam compellere poterit:
ut rectè infert Layman *ibidem* n. 4. in fine, nam
ut supra dictum, conjux innocens non potest
exceptione adulterii eam penam infligere ne-
gando debitum, nisi de criminis eâ penâ di-
gno, scilicet adulterio commisso, non lev-
ibus conjecturis constiterit. At verò si conjux
innocens certò cognitum habet adulterium al-
terius, utpote si in flagranti deprehendit, tum
compelli non poterit ad debitum, quamvis i

foro externo probare non possit. Ut notat Sanchez *lib. 10. disp. 10. n. 8. Layman citat. in fine.* Intellige autem semper, nisi conjux innocens post cognitum certo adulterium alterius conjugis semel remisisset, quæ remissio potest fieri aut expressè verbis, aut impiicitè & factis: Ut si conjux innocens tamen spontè & nulla necessitate urgente eidem debitum reddat, vel ab eo petat, si ei corrideat, confabuletur, & alia similia amoris indicia exhibeat adultero, vel adulteræ conjugi, hæc enim faltem in foro externo habentur pro signo omnimodæ remissionis, & consequenter, illis exhibitis, repelletur à Judicibus accusatio, ut notat Sanchez *citatus lib. 10. disp. 14. a n. 6.* At quid in foro conscientiæ? Si conjux innocens sciens adulterium alterius ita spontè ei debitum reddat, vel petat, aliisque signa amoris exhibeat, statimne intelligetur verè remittere, idè non posse amplius in conscientia negare debitum, vel accusare? (Spontè dico. Si enim vi vel metu etiam levi hæc præstet, non est æquum innocentem privari suo jure, sibique præjudicare: *cum nemo in necessariis præsumatur liberalis; L. Rem legatam ff. de amittendo Legato.*) Respondetur, conjugem innocentem ea exhibendo triplici modo se posse habere in animo. 1. Animo vere remittendi injuriam, & tunc sine dubio verè remittit, ut non possit amplius negare debitum, vel accusare. 2. Animo nullo modo remittendi, sed sibi suum jus servandi, & tunc cum verè non remittit, remane-

bit innocens in suo jure negandi debitum. *Sanchez ibidem n. 21. 3.* Abstrahendo ab utroque, seu non habendo animum expressum aut remittendi, aut non remittendi, quod certe subinde contingit, & tunc putat *Sanchez ibidem*, innocentem non posse amplius negare debitum, vel accusare, quia ea signa amoris tam voluntarie suscepit censentur vera remissio: cui ego acquiesco; etsi subdubit *Tamburin.* *citatus n. 12. 11.* fine.

§. III.

*Petenti rationabiliter, scilicet cum usq[ue] ad
moderamine recte rationis.*

s. 12 *E* T universaliter sic, ut altera pars debitum absque incommodo rationabiliter reddere possit, neque denegandi, vel se excusandi iustam & rationabilem causam habeat, vel ex parte copulæ, vel petentis, vel redditis, vel prolis: quæ omnia ad certa capita, & quasi regulas summariæ reduco.

s. 13 I. Non ergo peccat coniux negando debitum petenti coniugi: in primis, si is petat in ebrietate, furore, amentia: ut contra *Natur. Sylvest.* & alios docet communis DD. cum *Sanchez, Layman, Diana* *citatis. Ratio* *et* *quia talis non petit rationabiliter & ut homo sed potius ut bestia. Limitant tamen DD. quod si talis ebrius vel amens accessurus esset ad aliam vel se polluturus, teneretur per accidens, & e charitate saltem reddere ob impedienda maius indè emergentia. Item non tenetur reddere,* *et*

conjux petat nimis frequenter & importunè v. g. si ter de noctu petenti reddatur, quartâ vice negetur: ut notat *Glossa in capit. Quoniam. dist. 31. Rodriquez*, alii cum *Layman citato c. 1. n. 1.* Item non peccat, si solum parvo tempore differatur: ut si petenti de die neget redditurus noctu, nisi adverteret periculum incontinentiae in alio: quia censetur parvitas materiae excusans saltem a mortali. Ex communi *Diana parte 1. trad. 5. resolut. 14.* Eadem ratione, si conjux valde rarò petit debitum v. g. in mense quater, & quintâ vice negetur *Sanchez & Layman citati* censent parvitatem materiae, nisi constet conjugem tunc seriò petere, aut versari in periculo incontinentiae. Item si conjux petat indebito modo, sive ex parte copulæ v. g. in præpostero situ: sive ex parte circumstantiarum loci & temporis, juxta dicenda §. sequenti.

II. Quoties reddenti timeretur grave pericu- 514
lum salutis corporalis, utpote mortis vel morbi gravis & periculosi, non tenetur reddere, Com- munissima cum D. Thoma, Scoto, aliis in 4. dist. 32. aliisque, quos latè citat, & sequitur *Sanchez l. 9. disp. 24. n. 16. Layman cit. c. 1. & 5.* Ratio est; quia ex naturali interpretatione con- juges in matrimoniali contractu corporis potes- statem inter se dant, salvâ suarum personarum incolumentate; imò cùm suorum corporum do- minium non habeant, nec possunt licetè eorum usum in tanto periculo mortis, aut gravis in- firmitatis permittere, multò minus præstare,

502 *Theol. Sacrament. Pars IV Cap. II.*
consequenter peccant in tali periculo copulam
exercendo, petendo, & reddendo; ergo a for-
tiori conjux non tenebitur reddere debitum pe-
tentis in tali periculo, quia irrationaliter, in-
stè, illicite petit. Periculum autem tale dupli-
citer imminet. 1. Ex parte petentis, utpote qui
peste infectus, leprâ, morbo gallico, vel alio
contagioso, & probabilitè certò infectu-
borat, ei petenti non tenetur conjux reddere,
esto sit in periculo incontinentiæ, non ex julli-
tia, secundum omnes, ob rationem datam; neq;
ex charitate, ut contrà *Leedesmam*, & *Rodrigue*
nostrum ex communî docent *Sanchez* & *Ly-
man* citati: quia ordine & lege charitatis nemo
tenetur sui corporis vitam & incolunitatem
pro privati hominis peccato vitando exponere,
cùm is in necessitate simpliciter positus non sit,
sed alia concupiscentiæ remedia adhibere possit;
esto, sanctè & laudabiliter ita saceret, atque etiam
aliquando saltem ex charitate reddere debebit;
Ut si morbus contagious, gallicus, vel lepra
valdè diuturnus sit, cùm valdè difficile aliquibus
sit in perpetua lucta contrà motus concupis-
centiæ perseverare. Quo sensu intelligendus Ale-
xander III, cap. 2. *De conjug. lepros.* ita respon-
dens. *Si virum vel uxorem leprosum fieri conti-
gerit, & infirmus à suo debitum exigat, generali
præcepto Apostoli, quod exigitur, est solvendum.*
Respondent enim DD. communiter apud San-
chez citatum *dis. 24. num. 17.* Pontificem in
respondisse ex præsumptione, quod conjug-

reddenti debitum propinquum infectionis periculum plerumq; non immineat à leproso, præsertim cùm raro admodum fiat, situsque mutatione, ac vestitu periculum caveri possit. 2. Oritur periculum tale ex parte ipsius reddentis, utpote quia morbo laborat v. g. hectica, febri, vel alio, cui valde noceat coitus: vel ex ipso impetu copulæ gravis infirmitas, vel periculum timeatur. Item si mulier per Medicorum judicium, vel experientiam antecedentis partus in probabili periculo mortis constituenda sit, si prolem concipere & parere debeat, petenti debitum reddere non tenetur. *Omnis.* At verò reddere debitum marito, & deinde vel expellere semen receptum, vel sumpto pharmaco conceptionem prolis impedire ad evadendum futurum periculum mortis in partu, simpliciter & mortaliter illicitum est; sicut & in omni alio casu. Communissima DD. imò omnes cum Sanchez lib. 9. disp. 20. *Ratio est;* quia id directè repugnat fini principalissimo & unico matrimonii, & debiti conjugalis. Unde c. ultimo. *De conditione appositis.* Inter conditiones matrimonii substantiæ repugnantes hæc ponitur, si generationes prolis evites. Et, semel in aliquo casu concessâ hæc licentiâ fæminis eâ passim abuterentur cum magno generationis humanæ detrimento; alia longè est ratio de expulsione fœtus nondum animati ad servandam vitam matris in evidenti periculo mortis, quam licitam esse cum Sanchez docent multi; quia fœtus

tunc est actualis aggressor vitæ matris, & actualis ac unica causa mortis illius, contrà quam habet mater jus naturale se defendendi, eamque repellendi: at verò fœtus nondum existens non est actualis aggressor, nec defacto viri infert, sed solum timetur de eventu futuro, contrà quem proin mater nullum habet jus naturale se defendendi; uti explicant *Sanchez* & *Layman* citati: nos autem cum communione intrà c. 4. Sect. 1. utrumque negamus.

§ 15 III. Quando ex redditione debiti timetur probabile periculum mortis, abortus, monstrofatis &c. prolis, tunc nec petere, nec reddere licet, consequenter multò minus petenti reddere tenebitur conjux absque necessitate. Omnes. Et specialiter tempore menstrui usus conjugalem factum sine necessitate peccati mortalis damnant multi cum D. Bonaventura apud *Sanchez* *disp. 21. n. 2.* Eo quod tunc soleant nasci proles miserrimæ ac monstrofæ. Atque tunc temporis conjugem reddendo peccare venialiter post *Henriq. Sylvest. Reb. aliis docet Bonacina* *hic quest. 4. propos. 6. n. 10.* Communi tamen sententiâ DD. cum *Sanchez* *disp. 21. n. 2.* petens tunc solum peccat venialiter, etiamsi certò prævideat periculum proli vitiosæ, vel monstrofæ generandæ; reddere autem licet poterit uxor ob importunitatem petentis: eò quod melius sit prolem vitiosam, monstrofam vel leprosam nasci, quam omnino non nasci. Attamen tunc non obligari ad reddendum contra

Sect. III. De peccatis Conjugum. 509

contra *Sanchez* ibidem rectius docent supra ci-
tati *Sylvest. Henriquez*, *Bonacina*, ac noster
Marchant Tribun. tom. 3. seu speculi pars 3.
tract. 1. tit. 12. quest. 4. §. 1. Quia verè irra-
tionabiliter & injustè petitur, quod cum tanto
damno petitur; & si labatur alter in inconti-
nentiam, sibi imputet, & impotenti suæ libidi-
ni. Seçus esset in casu necessitatis; ut quandò
conjuges nunquam possent petere vel reddere
debitum sine periculo proliis vitiandæ: ut le-
prosi, vel alio morbo laborantes hæreditario. Si-
militer quandò est probabile periculum mortis
proliis, vel abortu; ut si uxor sit valdè gravida,
& situ communi copula petatur, non tenetur
reddere: possunt tamen tunc mutare situm ac-
commodum, ut *Assert.* præcedenti insinuavi.
Tandem si foemina experta sit se fœtum vivum
edere nunquam posse, probabiliter cum multis
docet *Sanchez* citat. nihilominus mulierem de-
bitum reddere posse, imò & petere, quia par-
tim eventus incertus est, & Dei beneficio ordi-
nario non impossibilis, adeoque conjuges viden-
tur manere in possessione sui juris & petendi &
reddendi debitum, partim; quia melius videtur
puero, ut existat privatus visione Dei, quam ut
omnino non existat: ut indicat *D. Aug lib. 5.*
contrà Julian. c. 8.

IV. Ob inopiam, ne multiplicentur proles, *516*
in primis validum est pactum conjugum eâ de-
causâ continendi, seu non petendi, nec red-
dendi debitum: imò & licitum, quamdiu absit

Li s peri-

506 *Theol. Sacrament. Pars IV. Cap. II.*
periculum incontinentiæ. Ex comuni Navarr.
c. 16. num. 39. Sanchez lib. 9. disp. 25. Layman
c. 1. num. 16. Diana part. 3. tratt. 4. resol. 13.
Possent etiam absolute ita pacisci, & quidem san-
ctè & meritoriè si fiat ob honestum finem; ergo
etiam ob eam causam necessitatis, atque stante
tali pacto, utique conjux non tenetur reddere,
quia in justè contrà pactum redderetur; at vero
seculoso tali pacto consugi petenti tale debitum
negare ob solam paupertatem, esse mortale do-
cent Navar. c. 16. num. 25. Sylvest. alii com-
muniter negantes absolute multiplicationem
prolis excusare à redditione debiti: & expresse
Layman cap. 1. num. 16. Nam cùni hoc calu-
jure petatur debitum, quia ex una parte multi-
plicatio prolis spectat ad præcipuum finem ma-
trimonii, estq; magnum bonum ac donum Dei;
cujus gratiâ conjugibus perferendum est quod-
vis in eommodum. Ex altera parte autem nie-
lius est proli, ut vivat inops; quam ut omnia
non vivat, atque inter Christianos vix eveniet
extrema necessitas, cùm in auxilio Dei, qui vo-
latilia pascit, & piorum hominum confidere
oporteat, non appareat excusatio tam stricte obli-
gationis; consentit Gobat cas. 16. num. 24. Hoc
etiam ratione confirmans: Aut uxor diu negavit
debitum ob illud periculum paupertatis, aut non
diu? Si diu: Exponit maritum ingenti periculo
incontinentiæ, & sic delinquet mortaliter ex
sententia omnium. Si non diu: ergo frustrâ:
concipiet enim probabilissimè primo congresu
tanto

tanto avidius semen rapiente matrice, quanto di-
utiū caruit illo velut alimento. Quare non me-
mini (ait *ibidem num. 625.*) me unquam im-
pertuisse absolutionem præferenti animum ne-
gandi debitum marito serio petituro ob metum
difficultatis in prole enutrienda. *Sic ille. Sic*
ego. Quod si tamen res eo loco esset, ut ob pro-
lis multiplicationem, vel parentes ipsi, vel vivis
parentibus liberi in extremam inopiam (casus
certe rarus inter Christianos) redigendi essent,
omnino fatendum est, ac fatetur *Layman* cita-
tus, debitum justè negari posse. Et quælo te
confessarle, an peccati damnabis miseram uxo-
rem, quæ, marito omnia obligurienti, ipsa cum
liberis famam & ærumnas tolerans, ne amplius
multiplicetur miseranda proles, debitum negat,
plusquam se extendet? Quoniam absolutè non
improbabilis, & benè consideratis circumstan-
tiis, in praxi tuta videtur sententia opposita, ni-
mirum ob paupertatem, ne multiplicatâ prole
nimia molestia, vel mendicitas sustinenda sit,
posse negare debitum, vel sine omni culpa: ut
cum *Ledesma*, & aliis vult *Sanchez* citatus, &
Diana part. 9. tract. 7. resol. 3. vel saltē sine
culpa mortali, ut volunt *Sotus*, *Rodrig. Sa.* alii
apud *Layman* citati. Consultissimum videtur
confessario inducere conjuges ad dictum
pactum.

Petenti licetē saltē ex parte copula.

517. **L**icitē, servatis nimirum omnibus conditio-
nibus Assertione præcedenti explicatis, sci-
icet debito jure : debito sine : debito modo & cir-
cumstantiis : atque intraterminos honestatis na-
turalis. Si quidpiam horum desit, plerumq; cel-
labit obligatio reddendi, quin etiam sæpe licet
reddere non poterit, quando nimirum petitur
illicitē *ex parte copulae*, seu quando copula petita
est illicita per culpam vel circumstantiam te-
nentem se ex parte copulæ: ut si petatur in loco
sacro; cum periculo pollutionis, proliis, con-
jugis, &c. quia tunc reddens cooperaretur ad
peccatum directè. At verà quando copula est
illicita ex parte solius petentis, jus tamen peten-
di retinentis; ut si petat voto castitatis adstrictus,
vel petat ex mera lascivia ad aliquem finem ma-
lium, &c. conjux, nisi facile possit avertire, ad-
huc licetē reddere potest, ac sérìo petenti ac jure
suo uti volenti, etiam reddere tenetur, juxta
communem sententiam apud citatos omnes.
Quare non semper in usu matrimonii, seu debi-
to conjugali, quando petere illicitum & pecca-
tum est, etiam reddere peccatum est; sed illici-
tē petenti, sæpè licetē reddi potest, & quandoq;
debet: pro quo dignoscendo ex Coninck, San-
chez, Layman citat. c. I. n. 7. aliis communiter
tursùs pono tres regulas.

518. **R**egula prima. Quando petere debitum est

tantum culpa venialis, undecunq; reddere debitum nulla est culpa, nisi reddens facillimè avertere posset, utpote si maritus petat debitum cum variatione situs, solius voluptatis gratiâ, aut cum tactibus extraordinariis, uxor nisi facillimè absq; ulla displicentia posset impedire, non peccat reddendo ita debitum, vel tales actus. *Ratio est;* quia licet alter ita petendo & copulando peccet venialiter ob defectum debiti finis, & justæ causæ, conjux tamen ita reddendo excusatur à pecato, & culpabili cooperatione ob justam cauam & honestum finem, ne scilicet displiceat viro, vel eum offendat; ideoque culpa manet ex parte solius petentis, imò eo casu plerumq; obligatur ad reddendum, quia & alter jure suo exigit, & uxor sine peccato reddere potest. Quamvis contra sentiant alii cum *Bonacina* supra citato. Et prudenter monet *Gobat* cas. 16. n. 635. *caueat confessarius*, ne scrupulum iniciat nobilibus aut valde ingenuis matronis, quando non parent maritis exigentibus ex mera petulantia, ac stantibus, &c.

Regula secunda. Quando petere est culpa mortal is, sed culpâ vel circumstantiâ tenente se ex parte solius petentis; utpote, quia petit voto castitatis adstrictus, &c. tunc reddere nulla culpa est. *Ratio est;* quia cum actus ille ex natura sua non sit illicitus, sed solum ex culpa vel circumstantia tenente se ex parte petentis, jus tamen petendi retinentis, hinc idem actus ut se tenet ex parte conjugis reddentis, in qua, vel

que

510 *Theol. Sacrament. Pars IV. Cap. II.*

quo non reperitur aliqua culpa, vel circumstan-
tia vitians actum, erit licitus; imò etiam debi-
tus ex iustitia: Excepto solo casu, quando con-
jux petens per culpam suam amisisset jus peten-
di debitum, utpote per affinitatem contractam
per incestum, tunc enim non tenetur reddere,
imò cùm commodè avertere possit, saltem ex
charitate, tenetur non reddere. Abiolutè autem
posse reddere, contra alios probabiliter docent
Sanchez l. 9. disp. 6. n. 12. Diana parte 9. trah.
8. resol. 32.

520 *Regula tertia.* Quando reddere est peccatum
mortale ex culpa, vel circumstantia tenente sè
ex parte ipsius actus copulæ, ut si petatur in lo-
co sacro, cum evidenti periculo abortus, cum
incæptione extra vas naturale, &c. tunc etiam
reddere est peccatum mortale, nisi ignorantia
vel metus incusus excusat à totò, vel à tanto;
quia tunc verè & propriè esset cooperari ad pe-
ccatum mortale: etenim quandò ipse actus de se
est illicitus, utpote quia reverentia loci sacri;
saluti prolii; aut naturali honestati repugnat;
tunc eadem malitiâ, & pravâ circumstantiâ af-
ficitur & petitio & redditio.

SECTIO IV.

*Peccata conjugum contra matrimonium, ni-
mirum de adulterio, & restitutione inde-
debitâ.*

S U M M A R I U M.

521. *Adulterium quid, & quotuplex?*